

1983/84:88

Torsdagen den 23 februari

Kl. 12.00

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

1 § Justerades protokollet för den 15 innevarande månad.

**2 § Svar på fråga 1983/84:322 om finansieringen av Sveriges Radios
framtida verksamhet**

Anf. 1 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Karin Ahrland har frågat mig om jag är beredd att ge tilläggsdirektiv till massmediekommittén av innebörd att överväga reklamfinansiering för att Sveriges Radio skall kunna tillhandahålla ett brett utbud av program.

Sveriges Radios verksamhet finansieras i dag med TV-avgifter. Det är enligt min mening ett för verksamheten fördelaktigt finansieringssätt. Det ger en stabil inkomst, goda planeringsförutsättningar och möjlighet till en oberoende ställning. Det finns ingen anledning att ändra en finansieringsform som fungerar bra. Eftersom flertalet svenska hushåll har TV-mottagare, ger även relativt blygsamma höjningar av avgiften goda inkomstökningar för Sveriges Radio-koncernen.

I samband med förberedelserna för ett nytt radioavtal bör naturligtvis finansieringsfrågorna belysas ingående. Jag har för avsikt att i god tid före nästa avtalsperiod lämna ett förslag till regeringen om hur förberedelserna bör ske.

Anf. 2 KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Göransson för svaret. Jag måste erkänna att jag inte är så förvånad över svaret. Men jag beklagar att jag inte blev förvånad, för det hade varit roligare att bli glatt överraskad.

Jag skall kanske nämna att jag just kommer från ett sammanträde i konstitutionsutskottet, där vi sysslar med frågan om kabel-TV – något som alla numera är överens om att vi skall släppa fram, även om det också på det

*Om finansieringen
av Sveriges Radios
framtida verksam-
het*

området råder olika uppfattningar om detaljerna när det gäller friheten.

Kabel-TV innebär faktiskt, som statsrådet också vet, reklam till en viss del, men när det gäller reklam i den vanliga TV-n har det på sistone förts en intensiv debatt i tidningarna. Debatt har också förts i den socialdemokratiska pressen. Det har varit glädjande att läsa att socialdemokrater börjar fundera på saken. Tidigare motståndare, den ena efter den andra, har börjat vackla i tron och frågat sig om kabel-TV-n är så farlig – den kanske t. o. m. är bra.

Det är naturligtvis bra med en debatt i pressen, men det vore ännu bättre om det fördes en debatt också i t. ex. massmediekommittén. Regeringen har ju två statsråd som ägnar nästan all sin tid åt att tala om frihet. Jag hade hoppats, herr talman, att det statsråd som har ansvaret för kultur och massmedia också skulle vara så intresserad av dessa frågor att han ville ge massmediekommittén friheten att åtminstone debattera om vi skulle behöva reklam i TV för att finansiera de framtida TV-sändningarna.

I folkpartiet är vi positiva till detta. Vi kan inte förstå varför det skall vara fritt fram för reklam i press och kabel-TV, men inte i den vanliga TV-n. Båda de andra borgerliga partierna är också positiva till tanken, och en hel del socialdemokrater. Det är därför som jag beklagar om Bengt Göransson nu inte vill gå med på att låta en parlamentarisk kommitté ta fram fakta om fördelar och nackdelar åtminstone.

Herr talman! Nästan alla svenska hushåll har TV. Även om man naturligtvis kan höja avgiften något, så kommer inte Sveriges Television att få något större antal nya abonnenter, eftersom nästan alla redan har TV. Det blir alltså de som har TV som får räkna med mycket högre avgifter än vad som vore nödvändigt, om vi finansierade delar av verksamheten med reklam i stället.

Anf. 3 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Den frihet som Karin Ahrland talar om är uppenbarligen inte friheten och oberoendet för det nationella radio- och TV-företaget. Vi har varit angelägna om att värna Sveriges Radios självständighet och dess oberoende. Vi vill betona vikten av att vårt nationella TV-företag inte skall behöva operera på en reklammarknad som med de nya media, kabel-TV och andra, kommer att bli i hög grad internationaliserad och där det blir marknadskrafterna som bestämmer hur reglerna skall tillämpas. I en TV-situation som präglas av många kanaler är det naturligtvis inte någon regering som kan bestämma på vilka villkor en annonsfinansiering skall ske, och detta inser naturligtvis de som sysslar med det här.

De pengar man talar om har man uppskattat till uppemot 500 milj. kr. Det intressanta är att de som i dag diskuterar reklamfinansiering av televisionen samtidigt talar om allt annat underbart som dessa pengar skall användas till. De tidningsredaktörer som Karin Ahrland refererar till som håller på att ompröva sin ställning skall ju ha pengarna till presstöds, och en del skall ha dem till närradio. De enda som hittills inte har gjort anspråk på att få pengar från reklam-TV-intäkter är barndaghemmen, men jag räknar med att det förslaget också kommer inom kort.

Anf. 4 KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Jag vet vilken inställning statsrådet Göransson har till frågan om reklam i TV. Den är jag inte alls överraskad över. Den har han alltid haft, och han är inte beredd att ändra den.

Jag kan respektera att en motståndare har en annan åsikt än jag, men vad jag försökte säga var att en parlamentariskt sammansatt kommitté – där det alltså finns olika åsikter, Bengt Göransson – skulle kunna få diskutera de här frågorna. Det kan ju hända – ja, vi vet – att det inom de olika partierna finns olika uppfattningar. Då menar jag att det hör till friheterna i ett land att man bland politiker diskuterar en sådan fråga och inte bara låter det hela skötas i pressen.

Sedan tror jag vi är helt ense, Bengt Göransson, om att regeringen inte skall bestämma om programutbudet i Sveriges TV.

Anf. 5 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Vi är överens om att regeringen inte skall bestämma över innehållet. Vad vi däremot inte är överens om är att Sveriges Radio icke skall behöva göras beroende av andra än sina tittare och riksdagens beslut när det gäller finansieringen. Företaget skall inte behöva operera på en internationell annonsörmarknad. Det är detta jag har hävdat.

När det gäller massmediekommitténs rätt eller möjlighet att diskutera den ena eller andra frågan vill jag erinra Karin Ahrland om att massmediekommittén har mycket bestämda uppgifter när det gäller att bedöma kabelsystemens utbyggnad. Självfallet kommer företrädare för andra åsiktsriktningar än min att få rika tillfällen att framföra sina synpunkter när Sveriges Radios framtida finansiering diskuteras i samband med att man diskuterar utformningen av ett nytt radioavtal.

Anf. 6 KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Vi har en del grundläggande skillnader här. Statsrådet Göransson talar om beroende av andra. Jag tror inte Sveriges Radio om att göra sig beroende, i den negativa bemärkelse som statsrådet Göransson lägger in i det ordet, av annonsintäkter. Det är fråga om att man kan ha nytta av att få intäkter via reklam, vilket framför allt de som ser på TV kan ha glädje av, också genom att de slipper betala högre mottagaravgifter.

Anf. 7 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Det är inte en fråga om huruvida Sveriges Radio gör sig beroende. Beroendet uppstår i det ögonblick man är hänvisad till att finansiera en stor del av sin verksamhet med intäkter från annonser.

Hur mycket representerar en höjning av licensavgiften? 25 kr. i kvartalet är ungefär tre femtedelar, 60 %, av den reklamintäkt som annonseringen kan ge. Det tycker jag faktiskt är en ganska blygsam höjning av den enskilda licensen. Men i fråga om resurser för Sveriges Radio är den tillräckligt stor för att ge det beroende som jag vill undvika.

*Om åtgärder för att
hindra att värdefull
konst säljs till ut-
landet*

Anf. 8 KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Jag kan bara påpeka att det inte blir konsekvens i diskussionen när Bengt Göransson talar om det här. Om man skulle vara konsekvent, skulle man förbjuda annonsering i varenda tidning. Det vill vi nog inte.

Anf. 9 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Då ber jag mycket kortfattat att få påpeka att vi har ett presstöd som i dag uppgår till bortåt 500 milj. kr. om året, därför att annonseringen i tidningarna har snedvridit åsiktsbildningen i den svenska pressen. Vi har – till följd av beroendet av reklamfinansiering – fått en snedvridning i balansen på pressens område.

Anf. 10 KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Det är väl inte på grund av annonserna som vi har ett presstöd. Det vill jag inte tro. Det är bra att det finns annonser som kan finansiera tidningarna. Att vi dessutom måste ha ett presstöd som ger större frihet åt pressen är en helt annan sak. Det måste vi därför att en del tidningar inte får annonser.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på interpellation 1983/84:102 och fråga 1983/84:325 om åtgärder för att hindra att värdefull konst säljs till utlandet

Anf. 11 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Med hänvisning till vad Nils Berndtson uttalat i sin interpellation om risken för att särskilt betydelsefulla kulturföremål förs ut ur landet och om önskvärdheten av att sådana föremål finns tillgängliga i landets museer, har han frågat mig vilka åtgärder regeringen är beredd att vidta för att trygga allmänhetens tillgång till särskilt värdefulla konstverk.

Åke Polstam har frågat mig om jag är beredd att vidta några åtgärder till skydd för sådana nationella konstskatter som enligt honom analogt och värdemässigt skulle kunna klassas som fornminnen.

Jag besvarar interpellationen och frågan i ett sammanhang.

De medel som i dag står till buds för att för statens räkning förvärva konstföremål är i första hand museernas inköpsanslag.

Därutöver finns ett särskilt förslagsanslag om 100 000 kr., som utnyttjas enligt beslut av regeringen för inköp av kulturföremål vilka riskerar att föras ut ur landet och som har sådant konstnärligt, historiskt eller vetenskapligt värde att det är av synnerlig vikt att de behålls inom landet. Regeringens beslut skall grunda sig på förslag av vederbörande myndigheter. Inköpsanslaget kan belastas med högre belopp än 100 000 kr., under förutsättning att regeringen i efterhand anmäler medelsförbrukningen för riksdagen.

Sedan statens kulturråd lagt fram förslag om skydd mot utförsel av kulturföremål har regeringen i proposition 1981/82:82 föreslagit riksdagen att anta ett lagförslag i frågan. Riksdagen avslog propositionen och hemställde att regeringen efter utredning och förnyade överväganden på vissa punkter i lagförslaget skulle återkomma till riksdagen i frågan.

Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer har i samråd med statens konstmuseer och Stiftelsen Nordiska museet på uppdrag av regeringen lagt fram vissa förslag om ändringar av och tillägg till regeringsförslaget om utförsellag när det gäller kulturföremål.

Jag anser att det är viktigt att vi värnar om våra kulturföremål. Jag håller med Nils Berndtson och Åke Polstam om att det kan vara angeläget att den välkända oljemålningen Grindslanten får stanna hos läns museet i Östergötland, där den har varit deponerad sedan år 1977. Jag är däremot inte övertygad om att det går att införa ett bra system som verkligen garanterar att inte några betydelsefulla kulturföremål förs ut ur riket.

Att införa en lag om förbud mot utförsel av äldre kulturföremål enligt de grunder som finns i förslagen skulle bl. a. innebära att den enskilde skulle utsättas för omfattande krångel och besvär vid varje tillfälle som ett föremål skall föras ut ur riket.

Därutöver skulle en utförsellag medföra en omfattande administrativ apparat samtidigt som efterlevnaden av lagen skulle vara mycket svår att kontrollera.

Jag anser att man genom ökade informationsinsatser som riktar sig till allmänheten kan skapa ett medvetande hos den enskilde om betydelsen av vårt kulturarv som kan bidra till att föremålen i större utsträckning bevaras inom landet.

Jag avser att föreslå regeringen att i en särskild skrivelse till riksdagen under hösten 1984 redovisa varför regeringen inte lägger fram något förslag om en lagstiftning med förbud mot utförsel av äldre kulturföremål. Detta ställningstagande får även ses som ett led i regeringens strävan att förenkla regler och minska byråkratin i samhället.

Anf. 12 NILS BERNDTSON (vpk):

Herr talman! När konstnären August Malmström i slutet av 1800-talet målade tavlan Grindslanten kunde han säkert inte ana att hans verk skulle bli föremål för en kamp, där det inte längre handlar om slantar utan kanske om miljonbelopp.

Detta folkliga konstverk, som reproducerats mer än något annat och som finns i så många hem, har nu plockats ned från sin plats i läns museet i Linköping för att säljas på auktion.

Ägaren, en svensk affärsman i Sydafrika, vill givetvis få ut så mycket som möjligt vid försäljningen på Bukowski-auktionen. Spekulationen är i gång. Frågan är: Skall Grindslanten i framtiden kunna visas på museum för allmänheten, eller skall den bli spekulationsobjekt och kanske t. o. m. hamna utomlands?

Om åtgärder för att hindra att värdefull konst säljs till utlandet

Torsdagen den
23 februari 1984

*Om åtgärder för att
hindra att värdefull
konst säljs till ut-
landet*

Problemet är dock inte begränsat till detta konstverk. Det är betydligt mer vittomfattande.

Konst har i allt högre grad blivit spekulationsobjekt. I den spekulationsvåg som drar fram har museerna små möjligheter att konkurrera med kapitalstarka personer. Konstverk försvinner från museerna, och därmed berövas allmänheten möjligheterna att bese dem.

Vad kan från samhällets sida göras för att motverka denna utveckling? Grindslanten aktualiserar frågeställningen, och jag har uttryckt den i min interpellation till statsrådet Bengt Göransson. Jag tackar för svaret, som dock inger oro för att regeringen inte ämnar göra något.

Det finns, som anfördes, ett anslag i statsbudgeten för inköp av vissa kulturföremål då risk föreligger att de annars kan föras ut ur landet. Beloppets storlek har dock i detta sammanhang något av grindslantens prägel över sig. Visserligen kan beloppet överskridas, och det kan nog behövas. I interpellationen reste jag frågan om att motsvarande möjlighet borde finnas för att motverka privatisering av särskilt värdefulla konstskatter.

Den kanske viktigaste frågeställningen gäller möjligheterna till en lagstiftning både mot utförsel av vissa kulturföremål och för att åt museer och allmänhet bevara värdefulla konstverk.

Enligt budgetpropositionen skulle under våren ett förslag komma om lagstiftning avsedd att förhindra utförsel ur riket av kulturföremål. Lagstiftningen borde enligt min mening också göra det möjligt att förhindra att konstverk hamnar i bankfack i stället för på museer.

Men nu skall det tydligen inte bli någon lagstiftning alls. Kulturministern backar från vad han skrev i budgetpropositionen, vilket är både anmärkningsvärt och oroande. Det blir inget förslag om lagstiftning mot utförsel av äldre kulturföremål, säger han. Riksdagen skall få en skrivelse om varför inget förslag läggs fram.

I interpellationssvaret antyder Bengt Göransson att det skulle bli krångligt med en sådan lag och svårt att kontrollera efterlevnaden. Men detta kan inte vara skäl nog för att avstå från att stävja en tilltagande spekulering i konstskatter. Att problemet skulle kunna lösas genom ökade informationsinsatser är en illusion. Informationen skulle rikta sig till allmänheten, säger Bengt Göransson, men det är inte allmänheten som spekulerar och för ut konstskatterna ur landet. Det är ett fåtal spekulanter.

Vad bryr sig spekulanter om information?

Sista ordet är säkert inte sagt i frågan om lagstiftning.

Att motivera att man inte lagstiftar på detta område med strävan att förenkla regler och minska byråkratin i samhället, som Bengt Göransson gör, har jag svårt att ta på allvar. Det finns förvisso många områden där man kan minska den byråkrati som drabbar allmänheten. Men strävan att minska byråkratin kan inte vara skäl för att avstå från åtgärder mot spekulering i våra konstskatter.

Som positivt noterar jag att Bengt Göransson är ense med oss frågeställare om att det kan vara angeläget att Grindslanten får stanna på läns museet i Östergötland, där tavlan varit deponerad sedan 1977. Det är också positivt

att han anser det viktigt att vi värnar om våra kulturföremål. Men man frågar sig då: Hur skall detta gå till? Vilka åtgärder är regeringen beredd att vidta för att värna om våra kulturföremål?

Min interpellation hade fallet Grindslanten som utgångspunkt, men aktualiserade principiella frågor. Interpellationen utmynnade i frågan: Vilka åtgärder är regeringen beredd att vidta för att trygga allmänhetens tillgång till särskilt värdefulla konstverk?

Den frågan, herr talman, är faktiskt obesvarad.

Kulturministern och jag är eniga om att det är viktigt att värna om våra kulturföremål, både Grindslanten och andra, men hur menar Bengt Göransson att detta skall ske?

Anf. 13 ÅKE POLSTAM (c):

Herr talman! Jag tackar kulturministern för svaret på min fråga.

Jag har lämnat en närmare bakgrundsinformation till frågan, och det är gott att höra att kulturministern delar min uppfattning om angelägenheten av att den välkända tavlan Grindslanten får stanna på läns museet i Linköping. Jag är tacksam för att kulturministern – utöver att han hänvisar till de medel som i dag står till museernas förfogande för att för samhällets räkning förvärva konstföremål – åberopar försöksanslaget om 100 000 kr. för inköp av särskilt värdefulla kulturföremål beträffande vilka risk finns att de förs ut ur landet, något som även Nils Berndtson var inne på. Kravet skall därvid givetvis vara att det, såsom det sägs i svaret, är fråga om kulturföremål med ett sådant konstnärligt, historiskt eller vetenskapligt värde att det är av synnerlig vikt att de behålls inom landet.

Det är också bra att disponibelt anslag inte är låst, utan att det finns möjlighet att överskrida det i extrema fall. varvid detta skall anmälas till riksdagen. Detta säger jag inte med direkt hänsyftning på den nu aktuella tavlan utan med tanke på alla de tillfällen som kan uppstå och som man inte kan förutse.

Nu vet emellertid läns museets företrädare att det finns en liten ekonomisk säkerhetsventil genom det här anslaget, om medel inte kan anskaffas på annat sätt. Berömvärda initiativ har tagits i länet för att skaffa fram pengar, men ingen vet om de räcker. Inte heller vet man hur attraktiv tavlan kan vara för exempelvis en utländsk inopare. Jag kan inte bedöma tavlans konstnärliga värde, men jag vet att tavlan är mycket intressant för en bred allmänhet, eftersom den är så välkänd. Den har blivit och är, som så ofta har sagts, folkjär i Sverige. Anledningarna är många, men en är att tavlan är så flitigt reproducerad. En annan anledning är den bild tavlan ger av hur Sverige socialt såg ut vid den tid då den målades. Man tror att målningen kom till någon gång före år 1886, då tavlan första gången omnämndes i skrift. Allt detta bidrar naturligtvis till att den kan bli åtråvärd – förhoppningsvis får den ett pris som går att klara.

Jag är mycket tillfredsställd med kulturministerns svar på min fråga i denna del. Däremot är jag inte lika förtjust i statsrådets svar angående möjligheterna att skapa ett system som garanterar att betydelsefulla

Om åtgärder för att hindra att värdefull konst säljs till utlandet

*Om åtgärder för att
hindra att värdefull
konst säljs till ut-
landet*

konstskatter inte förs ut ur riket. Här får vi nu höra att regeringen inte är beredd att lägga fram förslag till riksdagen när det gäller att värna om eller behålla sådana här kulturföremål i landet. Ändå gjorde riksdagen den 31 mars 1982 mot bakgrund av den nu återopade propositionen av statsrådet Wikström en beställning till regeringen om förslag i fråga om förbud mot utförsel av äldre kulturföremål. Man avslog visserligen propositionen, därför att man ville ha ett bättre förslag, som var mera utrett. Men man var enig om att det behövdes en lagstiftning till skydd för sådan här utförsel. Vad riksdagen var angelägen om var bl. a. att få reda på omfattningen av föremål – även i utlandet framställda föremål – som är av betydelse för vårt nationella kulturarv. Vidare gällde frågan vilken nivå en värdegräns borde ligga på. Man ville också överväga möjligheterna och lämpligheten av att införa någon form av statlig förköpsrätt.

Detta är någonting helt annat än vad kulturministern nu säger. Det var väl i huvudsak samma remissorgan nu som då, när den förre kulturministern lade fram sin proposition. Krånglet och besväret, som man talar om, förefaller ha tillkommit efter riksdagsbehandlingen 1982. Alla var eniga om att det behövdes en lagstiftning för sådana här synnerligen angelägna, för att inte säga kulturmässigt extremt värdefulla föremål. Det är inte fråga om vilka konstföremål som helst. Jag tror tvärtom att något krångel inte kommer att bli aktuellt. Föremål av det slag som vi nu talar om kommer säkerligen att bevakas av våra kulturorgan, och så snart en sådan här fråga blir aktuell kommer den att behandlas utan krångel och besvär.

Jag hoppas att kulturministern inte går till riksdagen med den här aktuella skrivelsen, utan i stället funderar på ett nytt och bättre förslag utan byråkratisering och krångel som en yttersta utväg för att vi skall kunna behålla sådana här föremål i landet.

Anf. 14 BÖRJE STENSSON (fp):

Herr talman! Gällande bestämmelser om utförsel av äldre kulturföremål är från 1927. Lång tid har förflutit, och många önskemål om att få modernare bestämmelser i hithörande frågor har framförts. Mittregeringen tog fasta på önskemål och uttalanden från riksdagen, och en proposition i ämnet kom för behandling i riksdagen våren 1982. Socialdemokrater och representanter för moderata samlingspartiet medverkade till att propositionen i dess helhet avsågs. I det sammanhanget beställde riksdagen ett nytt förslag. Vi får nu besked om att regeringen inte avser att lägga fram något nytt förslag. Det är i så fall ett avsteg från riksdagens beslut. Vi får väl närmare studera den skrivelse som statsrådet Göransson aviserar.

Jag vill spontant uttrycka en viss förståelse för att statsrådet Göransson inte avser att lägga fram något förslag; det är mycket svåra principiella överväganden som måste göras.

Herr talman! Den närmaste anledningen till att jag begärt ordet i debatten är den anknytning som gjorts till konstverket Grindslanten av östgötakonstnären August Malmström.

August Malmström föddes 1829. 20 år gammal började han på

Konstakademin i Stockholm. Efter studier i Tyskland, Frankrike och Italien påbörjade han sin stora målning Bråvallaslaget omkring 1860. Den blev dock aldrig färdig trots 40 års arbete av och till. Detta gällde just det här konstverket, men många andra konstverk fullföljde han. August Malmström älskade de fornnordiska motiven, och hans dekorer togs ofta med förkärlek från denna motivkrets.

Grindslanten är det mest berömda och kända konstverket av August Malmström. Här kommer hans karakteristiska förmåga fram att levandegöra berättande motiv.

Hösten 1977 anordnades en utställning i Östergötlands museum i Linköping, där åtskilliga av August Malmströms konstverk visades, bl. a. då också Grindslanten. Konstverket har fått hänga kvar på läns museet i Linköping intill dessa dagar. Nu vill ägarna sälja. Vi östgötar vill gärna att Grindslanten återbördas till konstnärens hemlandskap. Staten borde hjälpa till med medel ur det anslag som regeringen fått att disponera. Jag anser att detta är ett lämpligt tillfälle att tycka till om den saken just nu.

Regeringen har ju gjort uppmärksammade ingripanden tidigare i lägen då konst och kultur av skilda slag har varit på något sätt hotade. Jag kan inte underlåta att påminna om de 10 miljoner för att rädda en musikskola kvar i Stockholms innerstad som regeringen fick fram. Då tycker jag att det bör finnas kanske t. o. m. 100 000 kr. som en grundplåt för att bilda en stiftelse och göra insamlingar i Östergötland under medverkan av intresserade banker, tidningar, andra företag och enskilda. Säkerligen kommer också organisationer att bidra.

Jag vill fråga statsrådet Göransson: Har statsrådet en positiv inställning när det gäller Grindslanten, som ju är ett känt och erkänt konstverk? Är det värt en statlig satsning? Lotterimedel och andra kulturmedel kunde kanske komma i fråga som ett direkt bidrag från regeringens sida, utöver de medel som läns museet i Linköping i just det här avseendet kan använda.

Anf. 15 BERIT LÖFSTEDT (s):

Herr talman! Också jag vill understryka vikten av att Grindslanten får ett permanent hemvist på läns museet i Linköping. Om alla goda krafter samverkar – vilket nu tycks vara möjligt – blir det på det sättet. Men den aktuella händelsen och uppståndelsen kring Grindslanten pekar även på en principiellt viktig sak av annat slag.

Många enskilda människor i det här landet har genom arv eller förvärv på annat sätt kommit att bli ägare till värdefulla konstföremål. När det är som bäst, äger man dessa föremål just för den konstupplevelse de innebär. Men just därför att dessa föremål representerar positiva kulturupplevelser för ägaren måste man utgå från att det också gäller människor i allmänhet. Helt klart är det så när det gäller Grindslanten. Den tavlan är älskad av många, många människor.

Av detta följer, tycker jag, att ägarna till dessa älskade konstföremål har ett stort ansvar gentemot alla dem som uppskattar föremålen och känner deras inneboende kulturella värden. Detta ansvar måste ta sig uttryck i

Om åtgärder för att hindra att värdefull konst säljs till utlandet

Torsdagen den
23 februari 1984

*Om åtgärder för att
hindra att värdefull
konst säljs till ut-
landet*

aktsamhet. Risken finns ju att ett konstföremål försvinner från landet eller blir ett spekulationsobjekt. Jag efterlyser alltså ett moraliskt ansvar hos ägarna. De måste tänka sig för när de vill sälja ett konstföremål. Det gäller att tänka på alla dem som själva inte har ekonomiska resurser att köpa dyrbara konstverk. Det finns en solidaritetstanke i detta resonemang, att värdefulla konstföremål skall kunna bli till glädje för allmänheten.

Självfallet har också staten ansvar för konstföremålen. Jag är inte kvinna att bedöma om det är möjligt att åstadkomma en vettig lagstiftning på det här området. Jag kan tänka mig att en generell lagstiftning, som på ett bra sätt garanterar att konstföremål inte försvinner från landet, föranleder en hel del krångel. Expropriation av enskilda ägodelar t. ex. är ju ett mycket allvarligt ingrepp. Det är viktigt att man från statens sida är på alerten i sådana här frågor. Det gäller att ta tillfället i akt och göra en prövning i varje enskilt fall.

Jag tar för givet att regeringen insett vilket ansvar den har när det gäller att återbörda Grindslanten till läns museet i Linköping. Jag tolkar statsrådets svar just på det sättet.

Anf. 16 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Interpellanten och frågeställaren har utgått från en alldeles bestämd tavla, Grindslanten. Jag har valt att i mitt svar redovisa några principiella synpunkter. I det sammanhanget har jag meddelat att jag sett svårigheter när det gäller att komma med lagförslag till riksdagen beträffande utförelse av kulturföremål. Jag avser att i höst återkomma med en skrivelse därom.

Trots den diskussion som varit vill jag ta tillfället i akt och redan nu något kommentera svårigheterna. Jag gör det nu hellre än att låta den debatten stå över till dess att en skrivelse avlämnats. Det finns nämligen en rad ganska stora komplikationer i detta sammanhang.

Vi är överens om att det är viktigt att värna kulturföremål, att kunna behålla dem i vårt land. I regel är det så. Men självfallet finns det alltemellanåt också ett visst intresse av att vissa kulturföremål kan komma till andra länder. Det är ur svensk synvinkel inte alltid negativt att ett svenskt konstverk kan visas permanent på ett museum i Rom eller Paris – man måste ha också detta klart för sig.

Det finns alltså inget behov av att generellt förbjuda varje utförelse av konstföremål från vårt land. Det är tvärtom angeläget att kunna sprida kunskap utomlands om svensk kultur genom att det faktiskt går att sälja konstverk till andra länder. Det är intressant att de mest lysande av våra konstnärer har rätt att sälja sina konstverk också till utländska köpare. Det är ett av problemen med den här typen av mycket generell lagstiftning.

Man skulle kunna genomföra det hela på det sätt som Berit Löfstedt säger, genom att ha en expropriationslag. Staten skulle alltså ha rätt att helt enkelt överta ett konstverk i det ögonblick som det blivit tillräckligt intressant. Men jag har inte sett det som angeläget att för riksdagen framlägga ett förslag av den innebörden.

Det förra förslaget återförvisades därför att det på vissa punkter var

*Om åtgärder för att
hindra att värdefull
konst säljs till ut-
landet*

besvärligt – det är fråga om ett knepigt område. Riksantikvarieämbetet har nu gjort ytterligare bedömningar. I den proposition som min företrädare Jan-Erik Wikström lade fram angavs en värdegräns på 1 000 kr. Fördelen var att det var en enkel och entydig gräns – folk skulle veta att föremål värda mer än 1 000 kr. var underkastade en viss lagstiftning. När man nu söker åstadkomma en differentiering av detta har riksantikvarieämbetet kommit tillbaka och sagt att man kan tänka sig att för vissa föremål som statens konstmuseer kan ge tillstånd för skulle man ha en värdegräns motsvarande två basbelopp, medan man för övriga föremål skulle ha en värdegräns motsvarande en tiondel av basbeloppet. Jag studsar inför det förslaget, eftersom det innebär att de som äger ett konstverk ständigt måste hålla reda på vilket basbelopp som gäller för att kunna räkna en tiondel, två femtedelar och annat när de skall bestämma sig för om de kan sälja konstverket. Detta är en allvarlig komplikation i en lagstiftning.

Det handlar inte heller bara om grindslantar. Det handlar inte om en handfull kulturföremål som en allmänhet observerar. En lagstiftning av generell art måste handla om alla kulturföremål, och då gäller det också stolar som är mer än hundra år, skrin och även ganska vardagliga föremål, som tullen förutsätts kontrollera. Vi måste alltså ha en utförselkontroll vid våra gränser, så att folk inte för ut den typen av föremål. Detta är en komplikation för lagstiftningen, och jag vill gärna understryka att det är så.

Vi har f. n. ett förslagsanslag. Det har utnyttjats till 100 000 kr. Detta är inte gränsen, och jag noterar att Nils Berndtson också säger det. Jag vill påpeka att Ängsöpokalen häromåret förvärvades till ett betydligt högre belopp än 100 000 kr.

Jag skulle kunna tänka mig en lagstiftning som var begränsad gentemot det förslag som lades fram i 1981/82 års proposition. Det skulle vara ett lagförslag som gällde explicit för Grindslanten och andra mer spektakulära kulturföremål, medan däremot andra skulle lämnas utanför. Men detta skulle å andra sidan innebära att man tillät – utan att detta underkastades någon diskussion – utförsel av andra typer av kulturföremål. Också detta är en komplikation för en lagstiftning.

Det fanns också ett förslag att staten skulle skaffa sig någon form av förköpsrätt på auktioner. Det har sagts att det skulle medverka till att höja auktionspriserna. Om man vet att staten är intresserad av en viss tavla kan man fortsätta att bjuda, och sedan blir det den som representerar staten som är skyldig att betala. Då kom det på mitt bord ett förslag om att man kunde undgå detta genom att förköpsrätten utövades av anonyma statliga ombud. Jag kan föreställa mig den auktion där staten har en hemlig agent som, när klubban har fallit för 38 000 kr. och dessa pengar skall tas upp, stiger fram och säger: Det är jag som är staten och skall ha den här tavlan – du har bjudit åt staten. Så kan man inte ha en lagstiftning.

Det finns alltså en rad mycket konkreta skäl till att denna lagstiftning är komplicerad, vilket har gjort att jag föredragit att i höst till riksdagen redovisa varför jag i den form som uppdraget gavs anser mig inte vara i stånd att lägga fram något förslag till lagstiftning.

Jag har tagit tiden i anspråk för att göra denna redovisning vid detta tillfälle, eftersom debatten kom i dessa banor.

Låt mig också till sist säga att Grindslanten kanske inte representerar det allra största konstnärliga värdet – jag skall inte uttala mig om det. Låt mig bara säga att kulturarv inte bara är något som sammanfattar det som har ett stort konstnärligt värde i ett nationellt eller internationellt sammanhang. Kulturarvet har också andra mycket centrala inslag som gör att det är värt att värda om. Det kan vara viktigt att säga också detta i det här sammanhanget.

Anf. 17 NILS BERNDTSON (vpk):

Herr talman! Jag vill påpeka att när riksdagen avvisade det förra förslaget till lagstiftning, så var det inte själva tanken på lagstiftning som avvisades, utan riksdagen beställde faktiskt ett bättre förslag. Detta tror jag är viktigt att hålla i minnet.

Bengt Göransson säger att interpellationen utgår från Grindslanten. Ja, det är riktigt, men mina frågor var också principiella, och därför har jag inget emot att vi här för en debatt om de principiella frågeställningarna. Det är väl ändå dessa som är viktigast och inte det enskilda konstverket.

Den redovisning av svårigheter när det gäller en lagstiftning som Bengt Göransson gör är naturligtvis på sin plats. Men nog måste man väl ändå väga dessa svårigheter mot behovet av åtgärder för att förhindra den omfattande spekulering som pågår.

Då det gäller Grindslanten vill jag påpeka, att i interpellationssvaret säger Bengt Göransson att han håller med mig och Åke Polstam om att det kan vara angeläget att den välkända oljemålningen Grindslanten får stanna hos läns museet i Östergötland. Det är väl hoppningivande – det känns bra med medhåll, men här kanske det också behövs en slant, om det skall bli något av det hela.

Den avgörande frågan är dock, som sagt, hur man skall angripa problemet i stort. Bengt Göransson vet säkert, och har nog också mycket material om, att det pågår en omfattande – jag vill påstå organiserad – utförelse av kulturföremål från vårt land. Jag tror inte heller att det är Göransson obekant att andra länder – även i vårt grannskap – har lagstiftning med förbud mot utförelse av vissa sådana här föremål. Frågeställningen är: Varför skall då Sverige passivt åse den omfattande spekulering i konst som pågår?

Jag tycker att kulturministern skall fullfölja tankegångarna från budgetpropositionen och lägga fram ett förslag om lagstiftning.

Anf. 18 ÅKE POLSTAM (c):

Herr talman! Jag är naturligtvis också angelägen om att i mångt och mycket hålla med kulturministern om att de här svårigheterna föreligger. Jag håller också med om att det inte alltid är negativt att man kan utföra konst till utlandet och visa den för en bredare publik än bara oss svenskar.

Men det är egentligen inte detta som jag – och jag tror inte någon annan heller som tagit upp den här frågan – är ute efter, utan det gäller sådana

extremt värdefulla föremål som vi till varje pris vill bevara i landet – föremål som är ett kulturarv för oss.

Jag hoppas nu att både säljare och utropare när det gäller den aktuella tavlan känner sitt ansvar mot Sverige och svenskarna och medverkar till att tavlan kan stanna här. Vidare utgår jag från – och jag skulle vilja säga det som avslutning – att kulturministern är positiv till en anslagsframställning från läns museet i Östergötland, så att vi verkligen kan få behålla just den här tavlan. Kan sedan statsrådet ändå komma med ett förslag – kalla det gärna för lex Grindslanten – som explicit gäller sådana föremål som vi räknar till vårt kulturarv, så är det bra.

Anf. 19 BÖRJE STENSSON (fp):

Herr talman! Statsrådet Göransson gav närmast en liten recension av Grindslanten ur konstnärlig synpunkt. Enligt min uppfattning lät hans inlägg inte särskilt engagerat. Därför vill jag ytterligare försöka påverka statsrådet att visa ett stort engagemang i regeringen när frågan förhoppningsvis kommer upp om ett speciellt anslag för inköp av Grindslanten som grundplåt för vidare insamling i Östergötlands län.

Jag vill ytterligare understryka att statsrådet Göranssons personliga intresse och stora engagemang medverkade till det stöd som gavs till musikskolan. Kan statsrådet visa ett uns av samma engagemang i fråga om Grindslanten, bör regeringens bidrag kunna bli åtskilliga tiotusental kronor. Och det skulle, som sagt, underlätta vidare samlingsaktivitet i Östergötland och på annat håll.

Anf. 20 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Jag är ledsn, Börje Stensson, om jag gav intryck av ett ointresse för Grindslanten. Jag recenserade inte konstverket. Jag refererade till vad någon annan i debatten sade om dess konstnärliga värde – att det i och för sig inte behöver vara ett dokumenterat konstnärligt värde som gör att ett kulturföremål är värt att spara i landet. Jag sade alltså att det här var fråga om motsatsen: Ett sådant verk som det är angeläget att vi sparar i vårt land, oavsett att en och annan som uttalar sig om konstnärligheten har haft synpunkter härpå. Jag underströk således att detta verk är betydelsefullt.

Nils Berndtson diskuterar med mig principerna för debatten – och det jag sade var naturligtvis inte något försök att förebrå honom för hans sätt att föra diskussionen. Jag vill bara förklara varför jag redan nu föregriper en diskussion som möjligen borde ha väntat till i höst när jag har lagt fram mitt förslag till skrivelse. Det var alltså en förklaring till riksdagens ledamöter till varför jag gick in i detalj i en diskussion som formellt sett möjligen skulle ha väntat till hösten – ingenting annat.

Jag håller med om att vi skall värja oss mot spekulaton. Det kan man göra med växlande framgång. Men jag vill i det sammanhanget påminna om att det inte är uteslutet att den diskussion som har förts om Grindslanten under de senaste veckorna möjligen har ökat priset på det konstverket. Den diskussionen kan komma att innebära att han som sitter i Sydafrika och äger

Nr 88

Torsdagen den
23 februari 1984

*Om åtgärder för att
hindra att värdefull
konst säljs till ut-
landet*

konstverket möjligen får några tio tusen kronor mer än han skulle ha fått om den inte förts. Jag menar alltså att en typ av generell lagstiftning skulle kunna stimulera spekulation.

Jag är medveten om det krav som kom från riksdagen beträffande lagstiftning. Och jag är angelägen om att också lagstiftningsvägen kunna medverka till att värna om vissa kulturföremål. Det är möjligt att en lösning är att införa en speciallagstiftning, som gäller särskilt värdefulla eller uppmärksammade kulturföremål – men det var inte riksdagens hemställan. Den syftade tvärtom till en ganska generell lag, som skulle gälla alla typer av kulturföremål. Det är möjligt att en önskvärd lösning i stället kan uppnås genom en mycket begränsad lagstiftning. Det är naturligtvis också något som vi får tillfälle att diskutera och redovisa i den skrivelse som jag avser att lämna till riksdagen i höst.

Anf. 21 NILS BERNDTSON (vpk):

Herr talman! Av det senaste inlägget vill jag dra slutsatsen att Bengt Göransson ändå är beredd att fortsätta att undersöka på vilka vägar man kan stävja den spekulation i konst som vi har talat om här. Jag vill gärna notera det.

Anf. 22 BÖRJE STENSSON (fp):

Herr talman! En recension är kanske ofta ett referat från annat håll. Det kan hända att jag missuppfattade statsrådet Göransson, och jag är ytterligt tacksam för hans klarläggande. Jag ser det närmast som ett löfte att han kommer att positivt behandla en kommande ansökan från Östergötland om särskilt statligt stöd just för inköp av Grindslanten.

Anf. 23 ÅKE POLSTAM (c):

Herr talman! Jag är också angelägen att särskilt tacka statsrådet för den senaste förklaringen. Det är just de extrema fallen jag är ute efter. Kan man lösa problemen med dem tror jag det är fullt tillräckligt.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Meddelande om svar på interpellationerna 1983/84:89 och 107

Anf. 24 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag ber att få meddela att Oswald Söderqvists interpellation nr 89 om ifrågasatt export av plutonium och Ivar Franzéns interpellation nr 107 om åtgärder för att stimulera till upprustning och ombyggnad av äldre vattenkraftverk inte kommer att besvaras inom stipulerad tid. Jag har kommit överens med interpellanterna om att interpellationerna skall besvaras den 23 mars.

**5 § Svar på fråga 1983/84:323 om utnyttjandet av svensk kärnvärme-
teknologi**

Nr 88

Torsdagen den
23 februari 1984

*Om utnyttjandet av
svensk kärnvärme-
teknologi*

Anf. 25 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Under hänvisning till jordbruksministerns uttalanden under den allmänpolitiska debatten om koldioxidproblemet och om försurningen av mark och vatten har Nic Grönvall frågat mig om jag anser att Sverige mot bakgrund härav kan avstå från att utnyttja svensk kärnvärmeteknologi i Sverige.

Först vill jag slå fast att det inte till någon del är aktuellt för regeringen att ändra de riksdagsbeslut som togs efter folkomröstningen om kärnkraft. Detta gäller givetvis också att Securereaktorer inte ingår i det svenska energiprogrammet.

Vidare vill jag slå fast att riskerna för miljöskador av olja och andra bränslen redan var väl kända vid tiden för folkomröstningen – liksom f. ö. alternativet Secure. Riksdagens beslut efter folkomröstningen innehåller kravet att vi skall välja ett system för energiförsörjningen som leder till minsta möjliga skador på miljön. Den energibalans som nu gäller och som innehåller en viss andel kol har lagts fram mot denna bakgrund.

Ett villkor för den kolintroduktion som nu sker är att den klarar sådana miljökrav att utbytet av olja mot kol medför en minskning av miljöbelastningen. Kol är också den energikälla som kommer i fråga i sista hand, sedan andra alternativ till olja prövats. Det förslag till tillståndsprövning av alla koleldade anläggningar, som regeringen senare i vår avser förelägga riksdagen, syftar till att ge oss möjligheter att styra kolanvändningen efter dessa riktlinjer.

Försurningsproblemen är i hög grad av internationell karaktär. Från svensk sida arbetar vi nu intensivt för att åstadkomma internationell samling mot försurning och miljöförstöring. Det är därvid av utomordentlig betydelse att kunna visa på praktisk tillämpning av modern teknik som kan uppfylla mycket stränga miljökrav.

Regeringens avsikt är således att samtidigt målmedvetet fullfölja folkomröstningsbeslutet och med kraft fortsätta kampen mot försurning och miljöförstöring här hemma och utomlands.

Anf. 26 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Jag tackar först statsrådet för svaret på frågan.

Om vi skall få någon struktur på den här diskussionen tror jag vi skall acceptera att den handlar om tre olika frågor.

Den första gäller om statsrådets svar innehåller ståndpunktstaganden som innebär att riksdagens beslut till följd av folkomröstningen har något av särart över sig, att besluten har någon grad av helighet och således inte skulle kunna ändras, om det blev påkallat. Vi hörde i TV häromdagen en framträdande socialdemokrat framföra meningen, att det skulle vara en manipulation av folkviljan, om man nu gick in och ändrade vad som påstås vara folkomröstningsresultatet.

Låt mig då slå fast att det riksdagsbeslut som har fattats efter folkomröstningen i energifrågan på intet vis har på ett rättvisande sätt tagit ståndpunkt till Secure. Jag antar att vi kan komma tillbaka till den frågan senare under den debatt som jag hoppas följer.

Den andra frågan är om vi nu har fått sådana nya omständigheter i vår beslutsmiljö att det är angeläget att pröva frågan om vilken energibalans vi skall använda. För vi skall komma ihåg att man i samtliga riksdagsbeslut som har fattats i fråga om energibalanserna klart och tydligt har angivit att de bara är normgivande eller indikativa. Vi vet nu att den nya katastrof som har inträffat i miljön är av helt ny art. Det är min nästa fråga till statsrådet: Är statsrådet beredd att medge att vi verkligen har en ny art av miljöpåverkan, nämligen i form av luftföroreningar?

Dessa nya luftföroreningar har haft katastrofal effekt på den svenska skogen. Den svenska skogsindustrin och de svenska skogsägarna är djupt oroade över vad som händer i skogen. Vi har fått en långtgående och allvarlig skogsdöd.

Detta är en mycket tydlig indikation på att det nu är i högsta grad tid att ta ställning i fråga om Secure och ompröva energibalansen. Vi kan inte acceptera att man går vidare med koletableringen i landet. Visserligen har vi redan gått för långt, men det finns i alla fall fem stora kommuner kvar, där kolet skulle kunna komma till användning.

Inför min sista fråga i denna första rond skulle jag vilja läsa upp ett stycke ur den socialdemokratiska partistyrelsens yttrande till den senaste kongressen. Där beskriver man kolet så här:

”Kol som energikälla undviks så länge inte ny och från miljösynpunkt bättre teknik finns tillgänglig. Utsläppen av svavelföreningar, tungmetaller, kväveoxider, cancerframkallande kolväten, klimatpåverkande koldioxid och produktionen av stora volymer giftig aska innebär stora risker för människors hälsa och miljö.”

Delar statsrådet den uppfattningen, och är statsrådet i så fall beredd att ompröva de tidigare ståndpunktstagandena?

Anf. 27 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag vet inte om jag skall använda ordet helig eller något annat ord, men jag och mitt parti anser – och det tror jag att en stor majoritet gör – att vi är i särskilt hög grad moraliskt förpliktade att hålla fast vid folkomröstningsbeslutet i den del som gäller kärnkraftens användning. Jag är inte beredd att på någon punkt diskutera en förändring i detta avseende.

Vidare var som jag sade redan i mitt inledande svar kolets och andra fossila bränslens miljörisker redan då väl kända. Jag har själv i hög grad medverkat till det utlåtande till partikongressen som Nic Grönvall läste upp. Bara moderaterna och de som i dag vill använda detta såsom ett alibi för att riva upp folkomröstningsbeslutet har ett nyväckt intresse för denna sak.

Så sent som på våren 1982, när den dåvarande mittenregeringen lade fram sitt förslag beträffande försurningen, vilket vi gemensamt fällde, ansåg moderaterna att det krav som mittenregeringen då ställde var för högt.

Därför gick moderaterna emot det. Vårt motiv var det motsatta. Jag finner det angeläget att framhålla detta. Vi ansåg att centerns dåvarande krav beträffande försurningen var för lågt ställda. Men ni fällde förslaget, därför att ni inte ville gå med på ens de otillräckliga krav som mittenregeringen då förde fram.

Jag hoppas att ert intresse för försurningen är ärligt. Jag hoppas att det inte bara är ett alibi för att få riva upp folkomröstningsresultatet.

Anf. 28 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Jag är angelägen att å min sida väldigt tydligt göra klart att jag inte syftar till att riva upp folkomröstningens resultat, därför att i samband med folkomröstningen diskuterades inte kärnvärme. Om statsrådet i den replik som jag förutser kommer att försöka påvisa det, emotser jag verkligen att statsrådet gör det i detalj, eftersom den frågan har varit föremål för så många spekulationer och så många gissningar.

Det finns inget underlag för att hävda att det hinder som påstås gälla för etableringen av kärnvärme i Sverige skulle vila på folkomröstningsresultatet. Jag är angelägen att hänvisa till näringsutskottets betänkande nr 17 under innevarande riksdag, där utskottet konstaterar att Securereaktorn enligt gällande rätt väl faller inom tillämpligheten och att någon särskild åtgärd för att förhindra den inte behövs i och för sig.

Det måste enligt min mening betyda en bekräftelse på att folkomröstningen inte gällde kärnvärme, och jag upprepar vad jag sade: Jag är inte ute efter att riva upp folkomröstningsresultatet.

Anf. 29 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jo, Nic Grönvall, folkomröstningen omfattade också Securereaktorn. Frågan diskuterades före folkomröstningen, och vi gav från Linje 2 klara besked om att vårt förslag innebar att det icke skulle vara aktuellt med Secure i Sverige.

Detta har också bekräftats av riksdagen. Jag vill citera näringsutskottets av riksdagen godkända betänkande från våren 1981: "Utskottet konstaterar att resultatet av folkomröstningen innebär att byggande av Securereaktorer eller bridreaktorer inte skall förekomma i Sverige."

Anf. 30 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! För att börja i den sista ändan: Det som Birgitta Dahl nu citerar är ett riksdagsbeslut till följd av en skrivning i näringsutskottet. Det har alltså ingenting alls med folkomröstningen att göra.

Jag vill än en gång repetera att i min fråga till energiministern bad jag henne direkt peka på var i folkomröstningen det hade gjorts en hänvisning till kärnvärme frågan. Nu säger Birgitta Dahl att det fanns i vad man sade från Linje 2, men väljarna har inte i någon dokumentation som har med folkomröstningen att göra ställts inför möjligheten att ta ståndpunkt till om Sverige vill ha kärnvärme eller inte.

Därför anser jag att det är fel – det är t. o. m. bedrägligt – att nu hävda att folkomröstningen gällde kärnvärme.

Slutligen vill jag tillägga, herr talman, att det betänkande från näringsutskottet som statsrådet citerade bygger på 1979/80 års betänkande nr 70. Jag skall läsa upp det i nästa replik.

Anf. 31 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag vill bara påminna Nic Grönvall om hur det förhåller sig rent konstitutionellt. Folkomröstningsresultatet blir bindande därigenom att riksdagen fattar beslut som bekräftar vad folkomröstningsresultatet innebär. Riksdagens uttalande är alltså det dokument som är konstitutionellt gällande.

Folkomröstningen gällde det antal reaktorer som skulle byggas och användas. Vi sade exklusivt på valsedlarna att ingenting mer än högst de tolv reaktorer som var byggda eller höll på att byggas skulle komma att användas. Det utesluter i sig såväl Secure- som bridreaktorer, precis som utskottet konstaterar.

Anf. 32 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! För att återigen ta det sista först, vill jag säga att jag har varit försiktig nog att skaffa mig Linje 2:s valsedel, och jag läser där innantill: "För att bl. a. minska oljeberoendet och i avvaktan på att förnybara energikällor blir tillgängliga används högst de 12 kärnkraftsreaktorer som i dag är i drift, färdiga eller under arbete." *Kärnkraftsreaktorer* talas det alltså om där.

Jag konstaterar vidare av det som statsrådet nu säger att statsrådet medger att folkomröstningen inte har någon dignitet utan att det är riksdagens beslut som har det.

Vi ändrar här dagligen tidigare riksdagsbeslut. Det förhållandet att uttalandet från 1979/80 vilar på ett folkomröstningsresultat utgör således inget hinder alls för att riksdagen i dag, när förutsättningarna är dramatiskt förändrade, intar en ny ståndpunkt.

Anf. 33 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag tror att Nic Grönvall och moderaterna är ensamma om den sortens advokatyr utan moral. Dess bättre kan vi räkna med att de övriga partierna i riksdagen, som utgör en överväldigande majoritet, är beredda att med fortsatta riksdagsbeslut bekräfta folkomröstningsresultatet.

Anf. 34 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Vi talar inte om folkomröstningsresultatet, energiministern, vi talar om riksdagens beslut.

Jag vill som slutreplik säga att jag är övertygad om att det finns många människor i detta samhälle som gärna skulle se att man slapp det gift kolförbränningen innebär för vår miljö och människorna i detta land och

gärna vill se att svensk industris landvinningar i form av en säker kärnvärmereaktor kunde användas för att förbättra miljön i Sverige.

Överläggningen var härmed avslutad.

Nr 88

Torsdagen den
23 februari 1984

Om statlig etablering i bensinbranschen

6 § Svar på fråga 1983/84:327 om statlig etablering i bensinbranschen

Anf. 35 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Nic Grönvall har mot bakgrund av priskonkurrensen inom bensinmarknaden frågat statsrådet Roine Carlsson om han anser att ett av staten ägt företag bör etablera sig inom denna bransch.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Frågan om Svenska Petroleum AB:s roll i oljepolitiken kommer att behandlas i regeringens proposition om vissa oljefrågor som avses föreläggas riksdagen i början av mars i år. I avvaktan härpå är jag inte beredd att kommentera frågan.

Anf. 36 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Än en gång tack för svaret.

Statsrådet gör nu gällande att denna fråga skulle komma att belysas inom ramen för oljepolitiken i Sverige.

Vi har i dagspressen läst att företagsledningen i det av staten ägda Svenska Petroleum AB träffat ett avtal om förvärv av ett distributionsföretag som heter Fina.

Jag vill först fråga statsrådet: Är detta en felaktig uppgift?

För det andra: Hur kan en speciell affär i ett dotterbolag vara del av oljepolitik?

För det tredje: Vi har genom dagspressuppgifterna fått veta att köpeskillingen skulle vara 200 milj. kr., vilket inte lär kunna klaras utan statliga anslag eller stödåtgärder. Då vill jag fråga om statsrådet i propositionen om oljepolitiken kommer att föreslå nya medel till Svenska Petroleum AB under en eller annan förevändning. Det finns skäl att anta att så skulle vara fallet, och då vore det bra om statsrådet ville lägga korten på bordet nu.

För protokollets skull och som motivering för att jag ställer denna fråga vill jag konstatera att det är allmänt känt att oljedistributionsbranschen i Sverige kämpar med stora svårigheter. Svenska folket har med stor glädje njutit frukterna av detta, närmare bestämt på grund av ett långtgående priskrig, som inneburit enorma förluster för branschen.

Det skall också konstateras att branschens omsättning minskat med 38 % under de senaste fyra åren och att denna nedgång framför allt slagit på försörjningen av eldningsolja. Detta innebär naturligtvis i sin tur att de företag som är kvar i branschen utkämpar striden om överlevnad inom ramen för bensindistributionen.

*Meddelande om
interpellationssvar*

*Om vaccinering
mot kikhosta*

SPK:s ledare Åke Hallman har i samband med en utredning uttalat att ett eller flera oljebolag måste slås ut. Thage Peterson uttalade i anledning av den s. k. KPC-utredningen om Kuwait Petroleum Companies förvärv av Gulfs distributionskedja att ett eller flera av oljedistributionsföretagen måste slås ut från marknaden.

Jag vill fråga statsrådet: Delar statsrådet de uppfattningar som uttalats av framstående företrädare för regeringen och för de svenska myndigheterna?

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Meddelande om svar på interpellation 1983/84:98

Anf. 37 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Jag vill anmäla att Gunnar Biörcks i Värmdö interpellation om sjukvården i krig på grund av min arbetsbelastning inte kommer att besvaras inom stipulerad tid. Jag har kommit överens med Gunnar Biörck om att interpellationen skall besvaras den 12 mars 1984.

8 § Svar på fråga 1983/84:345 om vaccinering mot kikhosta

Anf. 38 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Karin Israelsson har frågat mig om jag är beredd att förorda ett återinförande av vaccinering mot kikhosta för att undvika komplikationer av sjukdomen.

Frågan om vaccinering mot kikhosta har under de senaste åren fortlöpande diskuterats inom socialstyrelsens rådgivande vaccinationsnämnd. I nämnden ingår företrädare för bl. a. specialiteterna pediatrik och akuta infektionssjukdomar samt statsepidemiologen och skolöverläkaren. Nämnden har bedömt att man f. n. inte bör genomföra allmän vaccinering mot kikhosta. Anledningen härtill är främst att det inte finns något effektivt vaccin utan risk för allvarliga biverkningar. Det pågår såväl i Sverige som utomlands intensivt arbete för att utveckla nya typer av vaccin mot kikhosta.

På grundval av vaccinationsnämndens bedömning har socialstyrelsen i augusti 1982 till ledning för hälso- och sjukvårdens personal rekommenderat särskilda åtgärder för att förebygga, behandla och begränsa spridningen av kikhosta.

Till statens bakteriologiska laboratorium inkommer kontinuerligt rapporter från landets barn- och infektionskliniker, distriktsläkare och vissa barnavårdscentraler och skolor, som visar kikhostans utbredning och svårighetsgrad. Om dessa rapporter skulle tala för att kikhostan blir allvarligare än f. n., kan enligt socialstyrelsen ställningstagandet till allmän vaccination mot kikhosta komma att omprövas.

Anf. 39 KARIN ISRAELSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka sjukvårdsministern för svaret på min fråga.

Bakgrunden till frågan är det förhållande som framkommit genom ett läkarlags forskning rörande komplikationer av kikhosta. De tre läkarna har funnit bestående men till följd av komplikationer vid kikhosta hos späda barn.

År 1979 avslutades den allmänna vaccinering som tidigare erbjudits till barnen. Anledningen till detta beslut var dels att en epidemi av kikhosta grasserat 1977–1978 trots allmän vaccinering, dels de biverkningar som vaccinet gav upphov till.

Sverige är det enda av länderna inom industrivärlden som har fattat ett sådant beslut. Övriga länder erbjuder sina barn detta vaccinationsskydd.

Genom ett licensförfarande kan dock ett hundratal barn vaccineras årligen. Det gäller då speciellt infektionskänsliga och svaga barn.

År 1983 drabbades Sverige åter av en kikhosteepidemi, alltså efter det att vaccinationsnämnden hade utfärdat sin rekommendation. Man kan nog påstå att sjukdomen den här gången inte var lindrig, som fallet var vid föregående epidemi 1977–1978. Vid det sistnämnda tillfället var ju antalet icke vaccinerade barn stort. Av detta kan man förstå att vaccinering medför en betydligt lindrigare sjukdomsbild. Man kunde också enligt uppgifter jag inhämtat förstå att det vaccin som gavs de senaste åren som allmän vaccinering var betydligt verkningsfullare än tidigare vaccin. Vaccinets kvalitet hade alltså förbättrats.

I åtskilliga familjer har den senaste kikhosteepidemin varit synnerligen påfrestande. Alla som vårdat barn med kikhosta kan intyga vilken enorm vårdinsats som krävs. Risken för kvävning i samband med hostattacker som avlöser varandra är uppenbar. Ständig tillsyn, dag som natt, krävs. Sjukdomsförloppet är ofta långdraget, upp till åtta veckor.

Komplikationer som lunginflammation är inte sällsynta. Tvärtom kan många sjukhus bekräfta att antalet svåra komplikationer ökat. Späda barn utsätts för stora risker när vaccinering ej genomförs. F. n. pågår flera studier där man följer de barn som vårdas på sjukhus på grund av komplikationer av kikhosta. Man frågar sig av flera skäl om det uppkomna förhållandet är rimligt. Vi har ett vaccin som är acceptabelt, med den biverkansfrekvens det har, samtidigt som åtskilliga barn troligtvis får bestående men av sin brist på vaccinationsskydd.

Vad sjukdomen kostar samhället i form av arbetsfrånvaro, sjukhus- och läkarresurser samt personligt lidande har ingen uppskattat. Min förhoppning är att sjukvårdsministern initierar en omprövning av de berörda myndigheternas beslut i denna fråga. Konsensusförfarandet används i andra sammanhang. Detta är också ett område där konsensusförfarandet kunde användas, eftersom åsikterna varierar i frågan.

Vi kan inte vänta till 1987, då ett nytt vaccin kommer, under förutsättning att allt löper väl med de försök som inom kort förväntas börja.

Jag hoppas att sjukvårdsministern har ett besked att lämna.

Torsdagen den
23 februari 1984

*Om strukturför-
ändringen inom
livsmedelshante-
ringen*

Anf. 40 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Socialstyrelsen har uppmärksammat frågan. I rådgivande vaccinationsnämnden är en stor majoritet mot att återinföra användandet av det gamla vaccinet. Barnläkarföreningen, som måste representera stor sakkunskap här, har hela tiden motsatt sig användandet av det gamla vaccinet, som man menar helt har tappat trovärdighet i barnläkarkretsar när man diskuterat vaccinationer med föräldrar och andra.

Naturligtvis skall man i speciella situationer kunna använda det. Men det viktiga är ju att ett utvecklingsarbete pågår för att framställa ett nytt vaccin. Detta utvecklingsarbete bedrivs inom statens bakteriologiska laboratorium. Om det blir nödvändigt att importera vaccin utifrån, får vi naturligtvis ta ställning till detta, och socialstyrelsen kommer att göra det. Jag kan försäkra Karin Israelsson att frågan har uppmärksamrats inom socialstyrelsen.

Anf. 41 KARIN ISRAELSSON (c):

Herr talman! Det var betryggande att höra att sjukvårdsministern har tilltro till socialstyrelsen. Jag litar också på den, fast jag vet att det råder divergerande uppfattningar när det gäller den här saken. Det var bl. a. med anledning av dessa som jag ställde frågan.

Forskningsresultatet är visserligen litet men påvisar att utebliven vaccination kan leda till komplikationer som också kan förorsaka rätt stort lidande. Därför tycker jag att forskningsresultatet i sig är ett skäl för att snabbt ompröva beslutet eller åtminstone diskutera detsamma. Denna diskussion borde vara öppen även för andra än de inblandade parter som här räknats upp. Jag tror att just konsensusförfarandet är ett sätt att få även lekmän att delta i diskussionen och kanske även andra med synpunkter på detta. Forskningen för ju utvecklingen framåt, och i det här fallet får man nya synpunkter på behovet av en vaccinering.

Anf. 42 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Socialstyrelsen beaktar naturligtvis också de nya rön som kommer. Vaccinationsnämnden skall ingående studera den undersökning som nyligen publicerades i en engelsk tidskrift. Därför tycker jag att Karin Israelsson kan känna sig lugn med den bevakning som sker på detta område.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 1983/84:96 om strukturförändringen inom livsmedelshanteringen

Anf. 43 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Nils Berndtson har frågat mig hur regeringen ser på den pågående strukturförändringen inom livsmedelshanteringen samt om de planerade förändringarna inom slakterinäringen föranleder några initiativ från regeringen.

Om strukturförändringen inom livsmedelshanteringen

Utvecklingen inom livsmedelsindustrin kännetecknas av en fortgående koncentration av såväl ägandet som tillverkningen till större och färre enheter. 1983 års livsmedelskommitté, som är parlamentariskt sammansatt, har fått i uppdrag att analysera vilka effekter denna utveckling får i olika avseenden, bl. a. vad gäller möjligheterna att uppfylla de jordbrukspolitiska målen. Eftersom livsmedelsindustrin spelar en viktig roll från sysselsättnings- och regionalpolitisk synpunkt, skall även effekterna i detta avseende belysas.

Livsmedelskommittén har också fått i uppdrag att göra en samlad översyn av livsmedelsförsörjningens sårbarhet från olika synpunkter. Kommittén skall studera möjligheterna att minska sårbarheten genom att beredskapsaspekterna beaktas på ett tidigt stadium i produktions- och samhällsplaneringen.

Livsmedelskommittén skall presentera sina förslag under hösten 1984. I avvaktan härpå är regeringen inte nu beredd att överväga några åtgärder på området.

Anf. 44 NILS BERNDTSON (vpk):

Herr talman! Det pågår en omfattande strukturförändring inom livsmedelshanteringen. Därigenom ökar sårbarheten i vårt samhälle i hög grad. Ju längre denna process pågår, desto svårare blir det att korrigera verkningarna.

Mot bakgrund av ett omfattande förslag till omstrukturering av Farmeks slakteriverksamhet har jag tagit upp några problem i en interpellation till jordbruksministern. Det aktuella förslaget berör flera regioner. Särskilt hårt drabbas Vimmerby, där verksamheten helt skall upphöra.

Jag menar att det är flera problem som aktualiseras. Här drabbas en region som redan har mycket stora arbetslöshetsproblem. Bör inte samhället söka påverka utvecklingen utifrån regionalpolitiska och arbetsmarknadspolitiska bedömningar?

Den andra och mer vittomfattande problemställningen gäller effekterna på livsmedelsförsörjningen. Sårbarheten är redan stor och ökar ju mer livsmedelshanteringen centraliseras. Avstånden ökar och transporterna förlängs. Detta är en utveckling som pågår inom flera delar av vår totala livsmedelsförsörjning.

Det som till synes kan vara ett företags organisationsproblem har betydligt flera dimensioner, som berör samhället i olika avseenden.

Det är inte säkert att företagsekonomiska kalkyler är de enda riktiga beräkningarna. Verkningarna för samhället i de avseenden jag här har pekat på måste nog ställas emot dessa.

Nu förhåller det sig dessutom så att också de företagsekonomiska kalkylerna har ifrågasatts i det aktuella fallet.

Arbetstagarkonsult AB har bl. a. konstaterat att Farmeks strukturplan inte är förankrad i en strategi för verksamheten och att det saknas en analys av lönsamheten för anläggningsstrukturen. Betydande omarbetningar av strukturplanen anses nödvändiga.

*Om strukturför-
ändringen inom
livsmedelshante-
ringen*

Från fackligt håll har bl. a. anförts att marknadsanalys, konkurrensanalys och känslighetsanalys saknas.

Vad regeringen borde ta fasta på är påpekandet från facket att Farmek bör behålla nuvarande struktur tills man vet mer om omvärlden och påverkan av livsmedelsutredningen och kommande konsumtion.

Jag tackar jordbruksministern för interpellationssvaret, men jag måste samtidigt konstatera att han undviker att ta ställning till de konkreta problem som Farmeks planer aktualiserar.

Svante Lundkvist noterar att livsmedelsindustrin kännetecknas av en fortgående koncentration såväl av ägandet som av tillverkningen till större och färre enheter. Det är däri problemen ligger. Men hur ser då regeringen på denna utveckling? Det var bl. a. det jag ville höra av jordbruksministern.

Nu tycker jag att han gör det litet väl lätt för sig. "1983 års livsmedelskommitté, som är parlamentariskt sammansatt, har fått i uppdrag att analysera vilka effekter denna utveckling får i olika avseenden", säger jordbruksministern. I avvaktan härpå är regeringen inte beredd att överväga några åtgärder på området, säger han vidare.

Här har vi en viktig frågeställning. Svante Lundkvist är inte beredd att göra något. Facket i Vimmerby vill att Farmek avstår från förändringar tills utredningen är klar. Om jag ställer jordbruksministerns och fackets ståndpunkter mot varandra, så måste jag säga att fackets verkar vara den rimligaste. Det kan inte vara bra att utredningens analyser föregrips så som nu håller på att ske.

I direktiven till 1983 års livsmedelskommitté gör jordbruksministern flera viktiga påpekanden om livsmedelsförsörjningens sårbarhet och om förädling och distribution. Vore det inte rimligt, Svante Lundkvist, att regeringen inför planer på betydande omstruktureringar inom livsmedelshanteringen uppmanade vederbörande att avvakta resultatet av kommitténs arbete innan man går till verket?

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 45 BÖRJE STENSSON (fp):

Herr talman! Livsmedelsindustrin spelar en viktig roll från sysselsättnings- och regionalpolitisk synpunkt, sägs det i svaret. Det är vi helt överens om.

Slakteriorganisationens verksamhet har haft och har en stor betydelse för hela köttbranschens utveckling och för den rationella köttanteringen i Sverige. Jämförelser med andra länder med motsvarande fasta regleringar på jordbruksområdet ger vid handen att Sverige ligger långt framme i effektivitet och rationalitet. Jag tror att statens rationaliseringskrav har varit en drivmotor. Näringen har också skickligt utnyttjat de möjligheter som har getts.

Jag tog närmast till orda med hänsyn till att det är glädjande att jordbruksministern i svaret uttalar att livsmedelskommittén skall få arbeta vidare utan att bli av med något material för en snabbare behandling i

jordbruksdepartementet. Utredningen skall få arbeta den tid som det är avsett med även dessa svåra problem.

Det var en fråga som jag gärna ville ställa, mot bakgrund av att jag vid något tillfälle har sett en uppgift om att antalet kontrollslakterier på 15 år har gått ned från 52 till 46. På så pass lång tid är det trots allt inte så förfärligt många slakterier som har försvunnit. Enligt samma uttalande tycks tendensen vara att det ofta skapas utrymme för att ett mindre, privatägt slakteri kommer till stånd om ett föreningsägt slakteri läggs ned. Är det också jordbruksministerns uppfattning?

Nr 88

Torsdagen den
23 februari 1984

Om strukturförändringen inom livsmedelshanteringen

Anf. 46 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Vi är uppenbarligen överens om att det här föreligger ett problem som det finns anledning att studera. Jag knyter inte problemet till något speciellt företag, utan ser det generellt. Det är det som vi skall göra, och det är därför som utredningen har fått dessa direktiv. Det skulle vara konstigt om jag nu, ett halvår innan utredningen är färdig, på något sätt skulle försöka finna åtgärder med vilka jag skulle föregripa utredningens arbete, det resultat som den kan komma fram till och de överväganden som med anledning av utredningen kan behöva göras. Därför är det naturligt för mig att svara som jag har gjort i svaret.

Beträffande Börje Stenssons fråga vill jag säga följande. Det kan mycket väl tänkas att det förhåller sig på det sättet att det kan uppstå ett mindre slakteri om man lägger ned ett större slakteri. Det kan jag inte generellt uttala mig om, men jag kan tänka mig att det är en utveckling som kan inträffa.

Anf. 47 NILS BERNDTSON (vpk):

Herr talman! Nej, givetvis är det inte främst fråga om ett enskilt fall, utan mer om de principiella följderna som det enskilda fallet kan aktualisera.

Jag tillmäter likväl de regionalpolitiska och arbetsmarknadspolitiska frågorna stor betydelse i det konkreta fallet. Vimmerby har drabbats av flera företagsnedläggningar och har en hög arbetslöshet, särskilt bland kvinnorna. Nog måste även sådant vägas in i bedömningarna. Nu förvärras arbetslösheten ytterligare. Då kan regeringen tvingas göra andra insatser. Därför är inte frågan ointressant för regeringens vidkommande.

Det kan inte heller vara ett företags enskilda angelägenhet om samhällets sårbarhet ytterligare ökar – vi har ju redan talat om att det är en tendens till ökad sårbarhet. Det är ändå vår mat som det handlar om. Därför bör det vara en angelägenhet för regeringen. Det måste vara otillfredsställande om det pågår en strukturomvandling utanför myndigheternas och regeringens och riksdagens kontroll på ett område som vi i så hög grad har ansvar för. Här får inte regeringen vara passiv.

Nu säger jordbruksministern att han inte vill föregripa en utredning, och det är ett vanligt svar. Men sanningen är ju den att det är det som andra krafter gör – man föregriper en utredning. Samtidigt som regeringen återoppar väntade förslag från en utredning vidtar företag i livsmedelsbran-

*Om åtgärder mot
beslut som strider
mot kommunal-
lagen*

schen åtgärder utan att invänta utredningsanalyser och utredningsförslag. Det är faktiskt bl. a. detta saken handlar om, Svante Lundkvist!

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på frågorna 1983/84:343 och 365 om åtgärder mot beslut som strider mot kommunallagen

Anf. 48 Civilminister BO HOLMBERG:

Herr talman! I två frågor till justitieministern har Karin Ahrland och Görel Bohlin hänvisat till vissa uppgifter i pressen angående de omständigheter under vilka Sigtuna kommun har tecknat aktier i ett bolag. Enligt vad som uppges skulle kommunstyrelsen ha fattat beslutet om aktieteckningen trots att kammarrätten hade meddelat verkställighetsförbud i avvaktan på att anförda kommunalbesvär prövades.

Karin Ahrland har frågat om justitieministern avser att vidta några åtgärder för att förhindra att kommuner på detta sätt kan bryta mot lagen.

Görel Bohlin har frågat om justitieministern avser att granska de beskrivna företeelserna och att söka täppa till det glapp i lagstiftningen som tycks finnas.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågorna. Jag besvarar dem i ett sammanhang.

Systemet fungerar så, att kommunmedlemmarna genom att anförda besvär över kommunala beslut kan få besluten prövade av domstol. Vid prövning av sådana s. k. kommunalbesvär bedömer besvärsmyndigheten endast det överklagade beslutets laglighet, inte dess lämplighet. Bifalles besvären kan besvärsmyndigheten upphäva det överklagade beslutet men inte sätta något annat i dess ställe.

Vid prövning av kommunalbesvär har besvärsmyndigheten möjlighet att fatta beslut om att det överklagade beslutet t. v. inte skall gälla, s. k. inhibition. Om en kommun handlar i strid mot ett sådant beslut kan detta få följderna både för kommunen och för de förtroendevalda som har beslutat i frågan. I första hand har beslutsfattarna att ta sitt politiska ansvar inför väljarna. I vissa fall kan det också bli fråga om skadeståndsansvar eller andra rättsliga konsekvenser.

Det fall som Karin Ahrland och Görel Bohlin hänvisar till är f. n. föremål för rättslig prövning. Jag vill därför inte uttala mig i just den saken.

Rent allmänt kan jag naturligtvis inte ställa mig bakom ett förfarande som innebär att kommunerna åsidosätter de regler om den kommunala verksamheten som har beslutats av riksdagen. Min uppfattning är att kommunerna lojalt brukar följa dessa regler och alltså väl sköter sina uppgifter som samhällsorgan inom ramen för den kommunala självstyrelsen.

Vi har ett system som anger hur kommunerna skall förfara och vilka rättsmedel kommunmedlemmarna har. Jag anser att detta är tillräckligt och är därför inte beredd att vidta några åtgärder.

Anf. 49 KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Jag tackar kommunministern för svaret.

Låt mig börja med att nämna några nya fakta i det mål som är grunden till frågan.

Jag ställde min fråga den 13 februari. Då hade Sigtuna kommun fått ett beslut av den 23 november, inhyerat den 12 januari. Den 16 januari fattade man ett nytt beslut, som inhyerades av kammarrätten den 24 januari. Den 6 februari fattade man återigen ett beslut, som nonchalerade kammarrättens inhibition och som inhyerades den 16 februari, dvs. efter det att frågan var ställd.

Sådana här beslut behöver inte motiveras, men denna gång har man gjort det och sagt direkt ifrån på vilka grunder som kommunen hade överskridit sin befogenhet.

Jag tror, herr talman, att Bo Holmberg och jag kan vara ense om att det alltid är värt att diskutera större frihet för kommunerna och därmed mindre krångel och byråkrati. Men även friheten måste ändå ha sina gränser, och i tankar om större frihet kan det rimligen inte ingå frihet att sätta sig över, rent av nonchalera, domstolsbeslut.

Det fall som föranledde min fråga tycks enligt uppgifter i pressen inte vara unikt. Jag vill gärna säga till Bo Holmberg att jag har sysslat med kommunalbesvärspövning i 10–15 år i mitt civila yrke, och med undantag för ett fall som inträffade för 20 år sedan känner jag inte till något liknande. Om jag hade gjort det, skulle jag ändå inte ha väckt frågan – olyckor kan alltid hända. Men nu påstår tidningarna att ett fall som detta inte längre är unikt. Det är därför jag tyckte det var lämpligt att ställa frågan.

Om vi skall ha en rättsstat där vi kräver att medborgarna skall följa de lagar som stiftas här i riksdagen, då är det inte för mycket begärt att kommunalpolitiker skall följa kommunallagen. Statsrådet tycks vara ense med mig på den punkten. Jag hade inte heller väntat mig något annat än att han inte kan ställa sig bakom att en kommun åsidosätter kommunallagen – det hade varit underligt om han hade gjort det.

Statsrådet hänvisar här till de system och rättsmedel vi har. Men om det i framtiden visar sig att de system och rättsmedel som åberopats inte är tillräckliga och om sådana här historier upprepas och dessa kan styrkas på annat sätt än genom uppgifter i tidningarna, är Bo Holmberg då beredd att vidta några åtgärder? Den frågan skulle jag gärna vilja ha svar på.

Anf. 50 GÖREL BOHLIN (m):

Herr talman! Jag tackar civilministern för svaret.

Det exempel på lagtrots bland kommuner som Karin Ahrland och jag tar upp är inte unikt – dess värre. Lomma kommun betedde sig på liknande sätt år 1980. Kommunen fick – från regeringsrätten – verkställighetsförbud beträffande ett kommunalt beslut i ett byggnadsärende. Kommunen fattade då ett nytt beslut av samma innebörd som det första, och eftersom verkställighetsförbudet gällde det gamla beslutet blev det inte längre aktuellt.

Nr 88

Torsdagen den
23 februari 1984

*Om åtgärder mot
beslut som strider
mot kommunal-
lagen*

Torsdagen den
23 februari 1984

*Om åtgärder mot
beslut som strider
mot kommunal-
lagen*

Kommunmedlemmarna har givits möjlighet till kontroll över politikernas handlande genom kommunalbesvär. Lommafallet och Sigtunafallet visar att den enskilde kommunmedlemmen inte har tillräckligt skydd gentemot en kommun som inte lojalt vill rätta sig efter den rättsliga bedömning som förvaltningsdomstol gjort. Tanken bakom kommunalbesvärmöjligheten är att varje kommunmedlem skall ha rätt att kräva en domstolsbedömning beträffande lagligheten av ett självständigt kommunalt beslut. Det har då tydligen ansetts självklart att kommunen skall rätta sig efter domstolens bedömning. Därför har inte några rättsliga medel för att förmå kommunen att efterkomma domstolsavgörandet satts i händerna på den klagande. Som regel torde sådana medel inte heller behövas. Men om en kommun vill motsätta sig domstolsbeslut är det oftast inte mycket att göra. JO anmälde i Lommafallet, men det hela rann ut i sanden, eftersom lagstiftningen inte är täckande. När det nu visar sig att kommuner helt enkelt struntar i domstolsutslag, borde det vara angeläget att täppa till den lucka i kommunallagen som uppenbarligen finns.

I Sigtunafallet vill kommunen till varje pris komma åt en större andel av aktierna i ett halvkommunalt bolag, Märsta Hantverkshus AB. Man vill av någon anledning helst ha 98 % av aktierna. Redan en långt mindre andel tillförsäkrar kommunen ett stort inflytande. Kammarrätten har ansett att bolagets ändamål och faktiska verksamhet inte har begränsats på sådant sätt att det kan vara kommunens angelägenhet att äga aktier i bolaget. Kammarrätten har därför dömt till verkställighetsförbud, dvs. förbud för kommunen att köpa fler aktier. Från kommunens sida menar man att det är kommunmedlemmarnas pengar man värnar om, men erfarenheterna av att satsa skattemedel i bolag är sannerligen inte så goda att detta skulle kunna vara ett skäl för ett ökat aktieinnehav. Tvärtom blir det med enskilda intressen i bolaget mindre av skattemedel som riskeras.

Tanken förs onekligen till det socialdemokratiska önskesamhället, fondsamhället, där man tycks tro att så snart det offentliga tar över, blir "risken" mindre. Verkligheten visar att det är precis tvärtom. Statliga bolag, kommunala bolag och fackligt ägda bolag går oftast sämre. Anledningen är att man där inte i samma utsträckning har den drivfjäder för verksamheten som vinstintresset utgör.

Vi har ett system som anger hur kommunerna skall förfara, säger civilministern och hänvisar till att kommunerna brukar vara lojala. Han hänvisar också till de rättsliga medel som kommunmedlemmarna har. Ja, men bevisligen är ju detta inte tillräckligt. Det finns uppenbarligen illojala kommuner, och kommunmedlemmarnas rättsmedel fungerar inte. Hur många sådana här lagtrots tänker civilministern avvakta, innan något initiativ tas?

Anf. 51 Civilminister BO HOLMBERG:

Herr talman! Förhållandena i Sigtuna kommun och den kommunens agerande är föremål för prövning inte bara i kammarrätten, utan även JO och åklagarmyndigheten är inkopplade. Som riksdagens ledamöter och inte

minst Karin Ahrland känner till ankommer det inte på ett statsråd att kommentera ett enskilt ärende i ett sådant fall.

Låt mig sedan ta upp huvudfrågan om man behöver vidta några ytterligare åtgärder när det gäller lagstiftningen i fall där kommunerna inte följer gällande lag och ordning. Min bedömning är att det tillhör undantagen i dag att kommunerna inte följer lag och ordning. Om man går tillbaka och studerar lagstiftarens mening finner man att lagstiftningen utgår från att kommunerna skall följa de bestämmelser som gäller.

Nu frågar Karin Ahrland vad jag skulle säga om det blev en annan situation. Att ha åsikter om en förmodad utveckling och om någonting som eventuellt kan inträffa tycker jag bör anstå till dess en sådan situation uppstår, Karin Ahrland. Jag tycker också att med det uttalande som finns i lagstiftningen och det ansvar som kommunerna regelmässigt tar är den nuvarande ordningen tillfredsställande.

Anf. 52 KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Jag vill mycket noga poängtera för statsrådet att jag inte har räknat med att statsrådet Holmberg i detalj skall kommentera det ärende som f. n. förmodligen är på väg till regeringsrätten. Däremot måste jag kunna få ta upp det som ett exempel och ställa en fråga i anledning av att en kommun i landet tre gånger har satt sig över en inhibition i kammarrätten. Det är nämligen ganska märkligt, och det förbehåller jag mig som riksdagsledamot rätten att säga i kammaren.

Jag ställde frågan om den förmodade utvecklingen. Det är ju alldeles utmärkt om det är som Bo Holmberg säger att kommunerna i allmänhet följer lagen. Jag hoppas att han har rätt. Men vi har redan fått höra talas om ett annat fall, och det förekommer som bekant uppgifter i pressen om att det är vanligt. Då tycker jag att det vore ganska bra om Bo Holmberg hade någon form av beredskap för att kunna rycka ut ifall det går.

Jag noterar dock med glädje att Bo Holmberg inte har funderat på att göra som man gjort inom en del tidigare socialdemokratiska regeringar: när en kommun hade fattat beslut som stred mot kommunallagen stiftade man en särskild lag om nya kompetensområden för kommunerna.

Anf. 53 GÖREL BOHLIN (m):

Herr talman! Civilministern säger att nuvarande ordning tycks vara tillfredsställande. Men just dessa ärenden illustrerar att det inte är så, särskilt som det tycks förekomma flera liknande fall. Lommafallet är ju nu några år gammalt, men det finns flera liknande fall.

Det är naturligtvis utomordentligt viktigt att kommuner följer lagstiftningen och rättar sig efter domstolsutslag, i all synnerhet som kommunen förväntar sig att den lilla kommunmedlemmen skall rätta sig efter lagar, regler och bestämmelser som kommunen kan ålägga medborgarna – och det kan den ju i ganska stor utsträckning.

Konstitutionsutskottet kommer att få ta ställning till det här problemet vid behandlingen av en motion. Jag har fått uppgiften att en utredning inom

Torsdagen den
23 februari 1984

*Om planverkets
förslag till bygg-
norm för ombygg-
nad*

civildepartementet skall se över kommunallagen. Vore det inte lämpligt att den utredningen fick se över också den här frågan för att den inte skall fördröjas utan att vi får en tilltappning av denna lucka i lagstiftningen så snart som möjligt?

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1983/84:362 om planverkets förslag till byggnorm för ombyggnad

Anf. 54 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Knut Billing har frågat om jag är villig att ändra tidpunkten för planverkets överlämnande till regeringen av förslag till Svensk byggnorm – Ändringar av byggnad med föreskrifter och allmänna råd vid tillbyggnad, ombyggnad och andra ändringar av byggnad – så att verket kan förlänga remisstiden fram till exempelvis den 1 juli 1984.

Planverket fick under våren 1983 regeringens uppdrag att utarbeta föreskrifter till en ny ombyggnadsnorm i anslutning till en reformerad plan- och bygglagstiftning. Föreskrifterna skall kunna användas också efter motsvarande ändringar i byggnadsstadgan. Ett slutligt förslag till ändringar i nu gällande byggnorm kommer att lämnas till regeringen i början av maj 1984.

Jag avser att under våren föreslå regeringen att överlämna en proposition till riksdagen med förslag till ändringar i byggnadsstadgan. Förslaget har i princip samma innebörd som motsvarande bestämmelser i den till lagrådet överlämnade remissen med förslag till ny plan- och bygglag. Ett mål är att på ett mer planmässigt sätt öka tillgängligheten i byggnader. Förslaget ger vidare utrymme för en mer nyanserad syn än i dag på vilken standard som behövs vid ändringar av byggnader. Sådana ändringar bör huvudsakligen prövas enligt andra grunder än vid nybyggnad. Avsikten med de ändrade ombyggnadsbestämmelserna är att genomföra förenklingar för de byggande och att ge större inflytande för kommuner, fastighetsägare och brukare. Regeringen kommer inte att fastställa någon ändringsnorm som inte svarar mot dessa intentioner.

Med tanke på att en ändrad byggnorm i denna del i huvudsak bör innebära en förenkling och lättnad i förhållande till i dag anser jag inte att remisstiden behöver förlängas ytterligare. Det är tvärtom angeläget att ett ändrat synsätt får slå igenom så snart som möjligt, så att kommunernas arbete med bostadsförbättringsprogrammet underlättas så långt möjligt. De nya reglerna vid ändring av byggnad avses gälla fr. o. m. den 1 januari 1985. Det är av stor vikt att kommunerna och andra berörda parter i byggprocessen får skäligt rådrum att anpassa sig till de ändrade bestämmelserna. Jag anser det därför inte lämpligt att skjuta på tidpunkten för planverkets överlämnande till regeringen av förslag till ändrad byggnorm. Jag räknar med att regeringen skall kunna fastställa nya föreskrifter senast under sommaren.

Anf. 55 KNUT BILLING (m):

Herr talman! Jag är litet förvånad över bostadsministerns svar. I min enfald trodde jag att även bostadsministern skulle tycka att det stora antalet remissinstanser har fått en orimligt kort remisstid.

Av svaret framgår att planverket våren 1983 fick i uppdrag att utarbeta föreskrifter – dvs. man har haft drygt sex månader på sig att färdigställa ett förslag. Remissinstanserna – kommuner, landsting, länsstyrelser, statliga myndigheter, fackliga organisationer, intresseorganisationer osv. – har emellertid bara tio veckor på sig att avge ett yttrande om ett så omfattande material som detta. Det finns en mängd bilagor. En tjock bok – för att ta ett exempel – handlar enbart om kostnadsberäkningar, konsekvensanalys. Man gör där bedömningar inte bara av SBN-Å som sådan utan också av dess konsekvenser. I min enfald trodde jag, som sagt, att bostadsministern och jag skulle vara överens om att remisstiden är orimligt kort. I svaret sägs emellertid att det är viktigt med förenklingar. Det är vad bostadsministern är ute efter.

Jag avser inte att diskutera förslaget som sådant – det finns ingen anledning att göra det. Jag noterar att bostadsministerns ambition är att uppnå förenklingar. Men förslaget innebär en lång rad utökade bestämmelser. Jag utgår från att bostadsdepartementet vid granskningen av förslaget utesluter allt som inte innebär förenklingar. Jag förutsätter att det är så jag skall tolka bostadsministerns svar.

Bostadsministern säger att de som bygger skall få skäligt rådrum för att bedöma konsekvenserna. Det är riktigt – det skall de självfallet ha, innan en ny bygglag träder i kraft. Men ännu rimligare, herr bostadsminister, är väl ändå att de som är involverade i byggprocessen – kommuner, byggföretag osv. – ges en rimlig chans att bedöma konsekvenserna av en helt ny svensk byggnorm – vad det innebär i produktionskostnader och i ökade boendekostnader eller möjligen sänkta boendekostnader – och att göra en konsekvensanalys. Problemet med en så här kort remisstid är att resultatet blir att bostadsministern kanske får ett dåligt underlag för sin bedömning. Och vem är det då som får sitta emellan? Jo, det är de boende, som skall betala de kostnader som är förknippade med en ny svensk byggnorm.

Jag är besviken på bostadsministern.

Anf. 56 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Jag vill bara i den sista delen säga att det verkligen blir hyresgästerna och fastighetsägarna som får sitta emellan om man inte så snart som möjligt genomför de förenklingar och förbättringar som förslaget syftar till. Jag har sagt i svaret att regeringen inte kommer att fastställa någon ändring som inte svarar mot intentionerna att åstadkomma förenklingar för de boende och ge större inflytande för kommuner, fastighetsägare och brukare. Därmed kan man väl säga, att om man inte genomför ett förslag som är efterlängtat på marknaden – både från byggföretagen, kommunerna och de boende – och som innebär förenklingar i fråga om ombyggnad av

Nr 88

Torsdagen den
23 februari 1984

*Om planverkets
förslag till byggnorm
för ombyggnad*

*Meddelande om in-
terpellationer*

fastigheter, måste det medföra stora olägenheter för de berörda kategorierna.

Dessutom har man ifrån branschens sida begärt att man beträffande de ändringar som genomförs och som berör byggnormen och annat skall få tillräcklig tid för att anpassa sig till de nya förhållandena. Vi har varit angelägna om att få ett beslut i sådan tid att det blir en rimlig anpassningstid för företagen. Mot den bakgrunden anser jag inte heller att remissen är så omfattande, efter den förlängning som nu har skett, att det inte bör vara möjligt att tillgodose de krav på remissen som planverket har ställt.

Anf. 57 KNUT BILLING (m):

Herr talman! Man kan ha olika bedömningar av om det är en rimlig remisstid eller inte. Tiden är tio veckor, jämfört med att planverket hade över trettio veckor på sig att ta fram förslaget.

Jag noterar att bostadsministern nu säger att det hela är till för att förenkla och underlätta. Jag utgår då ifrån att om kommuner, byggherrar, allmännyttiga bostadsföretag osv. riktar skarp kritik mot förslaget och har starka invändningar, förslaget då revideras och omarbetas.

Anf. 58 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Det vore en ganska orimlig tanke att skicka ut något på remiss och sedan säga att man inte bryr sig om vad remissinstanserna svarar.

Anf. 59 KNUT BILLING (m):

Herr talman! Det är kanske inte så märkligt att den frågan uppkommer, eftersom remisstiden är så kort i jämförelse med hur behandlingen av ett ärende går till i en kommun. När ärendet skall behandlas av byggnadsnämnd och kanske kommunstyrelse med en handläggningstid på tio veckor, innebär det att de förtroendevalda i bästa fall har möjlighet att bedöma ärendet under någon veckas tid, med inläsningshandlingar på ett par hundra sidor. Med en sådan remisstid är det inte så konstigt om man tror att de som skickar ut remissmaterialet och som skall fastställa det slutgiltiga förslaget inte avser att ta särskilt stor hänsyn till dem som fått förslaget på remiss.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställdes

den 22 februari

1983/84:111 av *Göran Ericsson* (m) till jordbruksministern om stödet till idrottsföreningar:

I Timrå kommun har kommunfullmäktige i anledning av en socialdemokratisk motion fattat beslut om att kommunalt föreningsstöd inte skall utgå fr. o. m. den 1 januari 1984 till föreningar som inte accepterar att övergången mellan föreningar för ungdomar under 17 år skall ske utan krav på ekonomisk kompensation och med tillämpande av kort karenstid.

I Stockholms kommun har den socialistiska majoriteten i fritidsnämnden beslutat att en värvningsverksamhet med ekonomiska inslag, utestängning genom licenskrav m. m., avstängning genom karensdagar är ingredienser som definitivt inte hör hemma inom barn- och ungdomsarbete. De idrottsföreningar som i sin verksamhet inom ungdomsidrotten sysslar med den typen av transaktioner och åtgärder kommer i framtiden inte att få del av kommunens föreningsbidrag.

Två kommuner med socialistisk majoritet har således beslutat att föreningsbidrag inte skall utgå till idrottsföreningar som följer de regler som stadgats av resp. förenings nationella specialförbund.

De aktuella kommunerna kräver således att idrottsföreningarna skall bryta mot etablerade och fastställda regler och riskera uteslutning ur sitt specialförbund. En sådan uteslutning skulle medföra att idrottsmännen och ungdomarna inte skulle få delta i tävlingar arrangerade av föreningar eller förbund inom Riksidrottsförbundet.

Idrottsrörelsen är en stor och viktig folkrörelse. I demokratisk ordning har idrottsrörelsen inom sig stiftat de regler som skall gälla inom olika idrotter. Målsättningen med dessa regelverk är att skapa ordning och rättvisa samt att den svenska idrotten skall stå i samklang med de internationella idrottsorganisationerna och deras regler.

Genom åren har idrotten rönt stor uppskattning och därför också erhållit ett ökat stöd från stat och kommuner. I de ovan återopade fallen har socialdemokrater i två av landets kommuner nu infört en ny situation, nämligen den att idrottsrörelsens egna angelägenheter blivit föremål för inblandning av politiker.

Jag vill mot den bakgrunden ställa följande frågor till jordbruksministern:

1. Kommer regeringen i likhet med de två återopade kommunerna att minska statsbidraget till Riksidrottsförbundet under återopande av att exempelvis specialförbunden ishockey, fotboll, bandy, handboll och basket har licensierade idrottsmän?

2. Kommer regeringen att underställa riksdagen idrottens regelsystem för ställningstagande om bidrag till idrotten fortsättningsvis skall utgå?

3. Avser statsrådet att vidta några åtgärder i anledning av att kommuner beslutat att dra in det kommunala föreningsstödet till vissa idrottsföreningar?

1983/84:112 av *Gunnar Hökmark* (m) till utbildningsministern om reglerna för antagning till gymnasieskolan och högskolan:

Systemet för antagning till den högre utbildningen har varit utsatt för ständig kritik alltsedan det infördes i samband med högskolereformen. Varje sommar – även den senaste – fylls tidningarna med beskrivningar av hur

*Meddelande om in-
terpellationer*

dåligt reglerna för tillträde till universitet och högskolor fungerar. Förutom de direkta problem som uppstår för de sökande vid själva antagningen i form av sena och – som det upplevs – orättvisa beslut har antagningssystemet påverkat både den högskoleförberedande och den högre utbildningen i negativ riktning.

För många gymnasieelever har taktikval och fiffighet blivit en förutsättning för möjligheterna att läsa vidare, något som framför allt drabbat de längre teoretiska linjerna på gymnasiet. På högskolan har den sociala snedrekryteringen förstärkts, medianåldern för nyantagna studerande höjts och ambitionsnivån vid studiestarten i många ämnen sänkts. Samtidigt skapar systemet ökad arbetstakt bland unga människor, eftersom man måste få ett jobb utan färdig utbildning för att sedan kunna få tillgång till utbildning.

Mot denna bakgrund är det inte förvånande att allt fler – inom alla partier – kräver ett nytt antagningssystem. Jag är också fullt medveten om att regeringen under hösten har tillsatt en kommitté – tillträdeskommittén – i syfte att se över systemet. Kommittén har dock tiden fram till utgången av 1985 på sig, och enligt min mening är behovet av åtgärder så akut att två års väntetid inte kan accepteras.

Självfallet måste snabba förändringar som görs inom ramen för det nuvarande systemet i väntan på kommitténs resultat göras med en viss försiktighet för att inte drabba dem som planerat sina studier utifrån de nuvarande reglerna. Det innebär dock inte att det vore omöjligt att redan till årets höstterminsintagning genomföra förändringar av antagningssystemet i positiv riktning.

En första åtgärd som vi från moderat sida länge pläderat för är en höjning av den s. k. direktkvoten till 50 %. Genom en sådan förändring skulle medianåldern för högskolestudiestarten sänkas, samtidigt som ungdomspuckeln som nu nått högskolan skulle kunna "fångas upp".

En andra åtgärd som borde vidtas snarast är en förändring av reglerna för antagningen till enstaka kurser. I dag sker denna på lokal nivå genom främst lottning. Att använda sig av lottning vid antagning är helt oacceptabelt, och det borde vara fullt möjligt att snabbt finna andra lösningar för intaget till enstaka kurser. För större delen av utbudet av enstaka kurser borde tillträdet kunna vara fritt.

Vad gäller antagningen på grund av höstterminens betyg från grundskola till gymnasieskola är erfarenheterna entydigt dåliga. Nuvarande regler saknar förankring och stöd bland eleverna, lärarna och föräldrarna. Effekterna på höstterminens såväl som på vårterminens arbete är allvarliga. En förändring måste därför snabbt komma till stånd.

Med tanke på de konsekvenser som de nuvarande reglerna för tillträde till grundläggande högskoleutbildning har haft samt den allt starkare och mer samstämmiga kritik som riktats mot systemet vill jag ställa följande frågor till utbildningsministern:

1. Avser utbildningsministern göra någon förändring av systemet för antagning till högskolan, *innan* tillträdeskommittén är klar om två år?

2. Avser utbildningsministern att genomföra några förändringar inför högskoleantagningen hösten 1984?

3. Avser utbildningsministern att föreslå en återgång till vårterminsintagning till gymnasieskolan fr. o. m. läsåret 1984/85?

1983/84:113 av *Margit Gennser* (m) till socialministern om reglerna om återkallelse av utskänkningstillstånd:

Ett antal restauranger i Malmöhus län har under senare tid fått sina alkoholtillstånd indragna, inte på grund av misskötsel med serveringen av vin och sprit utan till följd av restaurangernas ekonomiska förhållanden.

I 64 § lagen om handel med drycker stadgas nämligen i andra stycket om länsstyrelsens rätt att återkalla redan givna tillstånd, och i proposition 1981/82:143 sägs att "propositionen innehåller även ett lagförslag som rör återkallelse av tillstånd att servera alkoholdrycker, då ekonomisk misskötsel föreligger och tillståndshavaren därmed inte kan anses lämplig att driva rörelse med försäljning av alkoholdrycker".

Att fastställa "ekonomisk misskötsel" är i många fall utomordentligt svårt. Några exempel från Malmöhus län visar detta. Ett antal taxeringsnämndsrevisioner av restaurangföretag har genomförts, bl. a. med hjälp av standardiserade mallar från riksskatteverket. Myndigheterna har inte endast kontrollerat företagets bokföring utan också försökt göra en uppskattning av huruvida företagets redovisning gett en korrekt bild av verksamheten. På grundval av revisionsarbetet taxerades restaurangägarna upp och betydande taxeringshöjningar beslutades av taxeringsnämnden. Ärendena överklagades till länskatteätten, men av kända skäl kommer knappast beslut i målen att föreligga förrän om tre år. Under tiden fattade länsstyrelsen – helt i enlighet med lagstiftningen – beslut om indragning av alkoholtillståndet. I realiteten innebär sådana beslut administrativt beslutade näringsförbud. Rättssäkerheten blir på grund av lagstiftningen och de förhållanden som råder inom taxeringsväsendet satt på undantag.

Tillfälligheter – en livlig pressdebatt samt att utmärkelsen "årets bästa kock" gick till en av de drabbade restaurangerna – ledde till att länsstyrelsen omprövade fallen. I detta sammanhang bör betonas att ingen skugga skall falla över länsstyrelsens handläggning av dessa ärenden. Problemen härrör helt från lagstiftningen och de motivuttalanden som återfinns i proposition 1981/82:143.

I princip är det fel att ekonomiska förhållanden skall påverka ett näringsställes rätt att servera vin och sprit. Sköts serveringen av alkoholhaltiga drycker korrekt bör tillståndet inte dras in. Men när nu riksdagen har accepterat "ekonomisk misskötsel" som kriterium för att dra in redan givna tillstånd måste det åtminstone finnas spärar, så att inte goda yrkesmän förlorar sina utkomstmöjligheter. Taxeringsnämndsrevisioner rättas ofta till i högre rättsinstanser. Av denna anledning bör skatteskulder som uppkommit från nu nämnda typ av åtgärder från taxeringsmyndigheterna inte få rättslig verkan förrän taxeringsmyndigheternas beslut prövats av

högre instans. Ett minimikrav är att länsstyrelserna inte skall dra in tillstånd, om det finns grundade skäl att anta att länsrätten kommer att ändra taxeringsnämndens beslut och undanröja en upptaxering som skapat näringsidkarens svåra ekonomiska situation.

Är socialministern beredd att förelägga riksdagen förslag till förändringar i lagen om handel med drycker, så att de nu påtalade problemen undanröjs?

13 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 22 februari

1983/84:374 av *Hugo Hegeland* (m) till utrikesministern om regler om utländsk beskickningspersonal m. fl.:

Vilka regler gäller för Sveriges godtagande av utländska personer verksamma vid beskickningar och konsulat i vårt land?

1983/84:375 av *Ove Eriksson* (m) till statsrådet Bengt Göransson om betygsättningen i grundskolan:

I SÖ:s promemoria från den 18 oktober 1983 angående betygsättningen i grundskolan sägs bl. a. att motivet för betyg är deras roll som urval till fortsatt utbildning. Betyg i ämne som avslutas i årskurs 7 får enligt promemorian inte lämnas ut till eleverna.

Vidare understryks kraftfullt att information om elevernas arbete inte får förekomma i form av betyg eller betygsliknande bedömningar som "över genomsnittet, genomsnittligt, under genomsnittet" eller liknande. Sådana omdömen får enligt SÖ heller inte noteras i betygsliggare för årskurs 7.

Mot bakgrund av ovanstående anhåller jag om att till statsrådet Göransson få ställa följande frågor:

1. Är enda motivet för betyg i grundskolan deras roll som grund för urval till fortsatt utbildning?
2. Skall betyg i ämnen som avslutas i årskurs 7 inte få lämnas ut till eleverna?
3. Vad skall skolans information till elever, föräldrar och mottagande lärare om de enskilda eleverna innehålla?

den 23 februari

1983/84:376 av *Hugo Hegeland* (m) till finansministern om begreppet likviditetstillväxt i finansplanen:

I finansplanen för 1984 anger finansministern att för uppnåendet av regeringens inflationsmål måste likviditetstillväxten dämpas ytterligare

jämfört med 1983, då penningmängden ökade med ca 9 %. Kreditpolitiken anges därför under 1984 böra ges en sådan utformning att likviditetsökningen begränsas till i genomsnitt 5–6 %.

Penningmängdens tillväxt som mått på likviditetsökningen i samhället börjar emellertid att bli mindre relevant, bl. a. som följd av de på senare tid introducerade statspapperen med korta löptider. Dessa löptider är så korta att nämnda statspapper mycket väl kan jämföras med medel på checkräkning.

Med hänvisning till ovanstående vill jag fråga finansministern:

Är det inte motiverat med en precisering av begreppet likviditetstillväxt och därmed av vilka betalningsmedel som i dagens samhälle bör ingå i begreppet penningmängd?

14 § Kammaren åtskildes kl. 13.55.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert

Nr 88

Torsdagen den
23 februari 1984

*Meddelande om
frågor*